

בן-נון יוחאי (פישמן) ז"ל

יליד 1924, ירושלים, ישראל

גויס לפלמ"ח ב-1942, לפלי"ם ב-1944

פלי"ם - מפקד שייטת 13, מפקד חיל הים 1960-1966

נפטר ב-6.6.1994 בארה"ב ממחלת לב

כינסה והביאה לדפוס: שיה בן-נון

ה ע ם נ ה ר י ם ' ם

יוחאי מספר על החוליה לחבלה ימית.

לאחר הצלחת הפעולה הזאת בלילה הראשון, והרושם העז שהיא עשתה על הבריטים, הם הכניסו כוחות גדולים, התחילו לפטרל בצורה רצינית כנמל, וגם להאיר אותו בצורה אחרת. התחילה תקופה של קרוב לשנתיים שבה אנחנו פעלנו באופן כמעט שיטתי בשיטה של פגע וברח. השיטה היתה לשבת לילות ארוכים על מרפסת מלון כרמליה בחיפה, להשקיף במשקפות חזקות על הנמל, ולהשקיף ולהשקיף ולהשקיף, לחפש פרצה במערך ההגנה, לחדור דרכה, לבצע פעולה נוספת ולהסתלק.

אם בלילה הראשון כשבצענו את הפעולה כנגד שתי ספינות המשמר, הבריטים היו די אדישים ורגועים, הספינות עגנו במים לא מוארים במיוחד, אורות חזקים על הסיפונים שלהם סנוורו את השומרים של הספינה. פטיפון גיגן שירים עליזים על הסיפון, והקשה עליהם את ההאזנה מסביב. הפעולה היתה קלה יחסית. הרי לימים הבריטים החכימו והתחילו לפתח אמצעי הגנה יעילים מאוד כנגדנו.

הפעולות הראשונות שלנו היו פרימיטיביות עד להכאיב. לקח לנו כמה פעולות טובות עד שהתברר לנו למשל, שאת המוקשים במקום לסחוב על הגוף שגורר אותך כלפי מטה, אתה יכול להציף על חתיכת פקק בחגורת הצלה ולגרוור אחריו בשחייה שקטה במים. לקח לנו כמה זמן לעלות על הרעיון, התחכמוני, הזה. שלא לדבר שלא היו לנו, לא בגרי גומי ולא סנפירים. כל הפעולות בוצעו בשחייה על פני המים, לא היו לנו מכשירי צלילה.

במהלך הפעולות ניסינו לפתח מכשיר כזה, ונעזרנו באבא של עמוס חורב, אליק סוחצ'בר, שהיה מן 'צבי ממציא' כזה. יהודי עם ידי זהב ומלא רעיונות, עם בית מלאכה קטן מכני מתוחכם במרתף הבית שלו בתל-ארוזה בירושלים. מכל מיני שרטוטים שנפלו בדינו, על מבנה של מכשיר צלילה בריטי צבאי, התחלנו לאלתר מכשיר צלילה מצינורות של מסכות גז בריטיות. את הפיה יצקנו אצל ה'פאנצ'ר מאכר', בחצר אגד הישנה בירושלים. ואת הקלציום סודה, שזה החומר שסופג את דו תחמוצת הפחמן, כדי לא לפלוט בועות החוצה, ישבנו ובחשנו בקערה גדולה, במרפסת האחורית של משפחת סוחצ'בר בירושלים. קנינו

תחילתו של פעולות החוליה ב-1 בנובמבר 1945 בליל פיצוץ מסילות הברזל ב-153 קטעים ע"י הפלמ"ח. כחלק מהמאבק בבריטים התבקש הפלי"ם לבצע משימה מקבילה סימבולית מאוד כמובן. לפוצץ שתי ספינות משמר שעיקר תפקידן היה לצוד את אניות המעפילים המתקרבות לחוף. קרא אותי אברהם זכאי (מפקד הפלוגה הימית - ש.) לאוהל המפקדה ואמר לי: מחרתיים בלילה, יש להטביע את אותן שתי ספינות המשמר.

כשאמרתי לו: אברהם, אני בחיים שלי לא עסקתי בחבלה ימית, אני לא יודע מה זה מטען ימי, אני לא יודע איזה כלים יש. מעולם לא הייתי בתוך הנמל, אנחנו לא יודעים כלום על הספינות האלה, על צורת עגינתן ועל אמצעי הגנתן. אז הוא אמר לי דברים פשוטים: אם לא אתה אף אחד לא יעשה את זה. אמרתי לו: "תן לבדוק".

ואז במשך שנתיים ימים, קומץ בחורים יחפנים, בסכנת הסירות של שדות ים, חזרו והתגרו בצפור הנפש של האריה הבריטי, הצי הבריטי על כל מערך כלי השייט שלו, שנועדו ללכוד את שארית הפליטה ולהרחיקה מהחוף הנכסף. והשלב לא היה מבוטל:

- שתי ספינות של המשטרה בנמל חיפה ואחת בנמל יפו.
- ספינת פטרולים של הצבא הבריטי.
- 3 אסדות פלישה שמשמו גשרים צפים להעברת העולם לאוניות הגירוש.

- אוניית הגירוש "אמפייר ריוול" במפרץ חיפה.
- אוניית הגירוש "אושן וייגר" במימי קפריסין.
- שתי קורבטות: "אמפייר לייף גרד" ו"אמפייר קומפורט".
ועוד בקשיש - ספינת משרד החקלאות והרייג המנדטורית שטובעה בטעות כיוון שעגנה במקום שלא היתה צריכה להיות בו.

ואפשר להגיד שהיו תקופות ארוכות במהלך תקופת המאבק והמרי של הישוב העברי בארץ ישראל, כאשר הפעולות היחידות שבוצעו הן הפעולות הימיות האלה.

דלות החומר, האמצעים:

כבית מרקחת סודה קאוסטית, בנוזל, וסיד בלתי כבוי ממחצבה. את אלה בחשנו ביד במכתש גדול, עד שנוצרו גרגרים נקיים ועגולים. אני הייתי הראשון שירדתי עם המכשיר הפרימיטיבי הזה, במפרץ בשדות ים, ונשארתי מחוסר הכרה. אחרי כמה ימים ירד אחרי אסקימו, וגם הוא נשאר שם מחוסר הכרה. אחר כך טמנו את המכשיר בלחץ הנסיבות בסליק. המכשיר נתגלה על ידי הבריטים, וכתוצאה מכך טופל המשק באכזריות יתר. זאת היתה ההוכחה הנחרצת שהנה, זה בסיס החבלנים הימיים שפוגעים מדי פעם באוניות הבריטיות.

כדי להסוות את הצורה הגיאומטרית של הגולגולת של השוחה במים, כשהוא עובר את פסי האור בנמל, בנינו רשת של חוטי ברזל שהלבשנו על ראש השוחה. בין החוטים שזרנו סמרטוטים. זה שבר את המבנה הגיאומטרי. כשהביטו על דבר כזה מאוניה, זה נראה כמו סמרטוט צף על פני המים, ואפשר שחייה עד קירבת המטרה.

קור המים היה אויב אכזרי. השתמשנו בגריו עבה שהיה מכסה את כל הגוף, גריו של משאבות מים. זה הקל על הכניסה הראשונה למים, אבל כעבור כמה דקות, החום היה מתנדף מהגוף באותה מהירות. ואז באו התופעות הרגילות של רעידות, שקשוקים וגניחות בלתי רצוניות, ובסופו של דבר התאבנות איברים עד שאתה לא יכול יותר לשחות. לבסוף מצאנו שאנרגיה אלכטרונית מצילה אותנו. פשוט היינו שותים קוניאק בכמויות, והחוכמה והאומנות היתה, כמובן, ללגרום את אותה כמות שמשאירה אותך צלול, אבל טוענת את הגוף במספיק אנרגיה לעבור את השעה הקרה הזאת במים.

סיפור אמיתי הוא על אותו אוסי מכפר גלעדי, שהיה אצלנו, חזר מפעולה אחת, ופשוט התיישב על פרימוס עובד. האיברים אצלו היו קפואים וחסרי תחושה. הוא הבחין שהוא עושה איזו שגיאה, כשהריח ריח של סטייק אמיתי חרוך. במשך שבועות אחר-כך לא יכול היה לשבת.

הבריטים מצידם, אם כזכור, כלילה הראשון השמירה לא היתה שמירה, והערנות לא היתה ערנות, לאט-לאט התארגנו להגנה מתאימה. תחילה הם סגרו את ספינות המשמר שלהם, בתוך רשתות, בתוך גדר צפה. כשעברנו מתחת לגדר הזו, הם הורידו רשתות עד קרקעית הים. רשתות של טבעות "ווייר", שזורות זו בזו. כשהתחלקנו בבוקר שמתחת לרשתות, הכל בצלילה חופשית, ירידה של 12-15 מטרים למטה, וחילה בבוקר ויציאה מהצד השני, הם יתדו את הרשתות האלה לקרקעית הים. אז הצלחנו לחמוק ולעבור בכטן של ה"ווייר", שבין המצופים. השקענו את ה"ווייר" למטה ותחלקנו ועברנו מעליו. ואז הם בנו טרפנטיות של תיל דוקרני, מעל המצופים לגובה של מטר וחצי. אחר-כך האירו את הרשתות, ומאוחר יותר גם מיקשו אותן במוקשי תאורה. וככה מפעם לפעם העסק נעשה יותר קשה ויותר מסובך.

לימים הופיע נשק נוסף, פצצות עומק אנטי פרסונליות, דבר מיוחד ביותר. אלה היו מטענים של חומר נפץ שזרקו למים, והם יצרו גל של הרף, דבר שלכאורה יכול היה לחסל צולל במכה. הצלחנו על ידי חוליית הרכש, להשיג מספר מטענים כאלה בגניבה ממחסני הצי במנסורה, מחנה ליד יקנעם. זרקנו את המטענים האלה למים, וכל פעם התקרבו אליהם יותר בשחייה, חשנו על גופנו מה השפעתם. התברר שהשד אינו נורא כל כך ואפשר היה להתקרב 25 מטרים, למקום שבו הוטל המטען, ולהחזיק מעמד בגל ההרף הזה, כאשר הראש מחוץ למים.

עקבנו אחרי זריקת הפצצות האלה בנמל, והתברר שהן נזרקות ברווחי זמן קצובים של חצי שעה, יכולת כמעט לכוון את השעון על פי זריקתם. אז התארגנו כך שאנחנו מתקרבים בשחייה 25 מטרים, מוצאים מחסה מאחורי איזה דוכרה או מצוף בנמל, ממתנינים עד זריקת הפצצה הבאה, ונכנסים ויוצאים בגבולות של חצי שעה, עד הפצצה הבאה. לימים הם התחכמו לעניין הזה, והתחילו לפזר את הפצצות האלה, ברווחי זמן בלתי קבועים בצרורות, מכלי שייט מכל מקום, וכך הנושא נהיה יותר קשה.

מאוחר יותר הם התחילו לעגון מחוץ לנמל, להוציא את כלי השייט החוצה וכמעט ולא עגנו במקום קבוע. אוניות הגירוש כשנכנסו לפעולה היו עוגנות מחוץ לנמל, מורידות מחרוזות של אורות מעבר לדופן, עם מגיני פח כאלה שיצרו תאורה של חלקת המים מסביב לאוניה, כמו באור יום. הם עצמם לא היו מסנוורים מזה. הם הציבו על האוניות זרקורים ומקלעים. האוניות פוטרלו סביב סביב, על ידי כלי שייט קטנים ומהירים, גם כן מצוידים בזרקורים ומקלעים. העסק התחיל להיות אטום וחייב אותנו כל הזמן לשכלל ולפתח אמצעי לחימה חדשים.

חורף החבלים, וה"כריש"

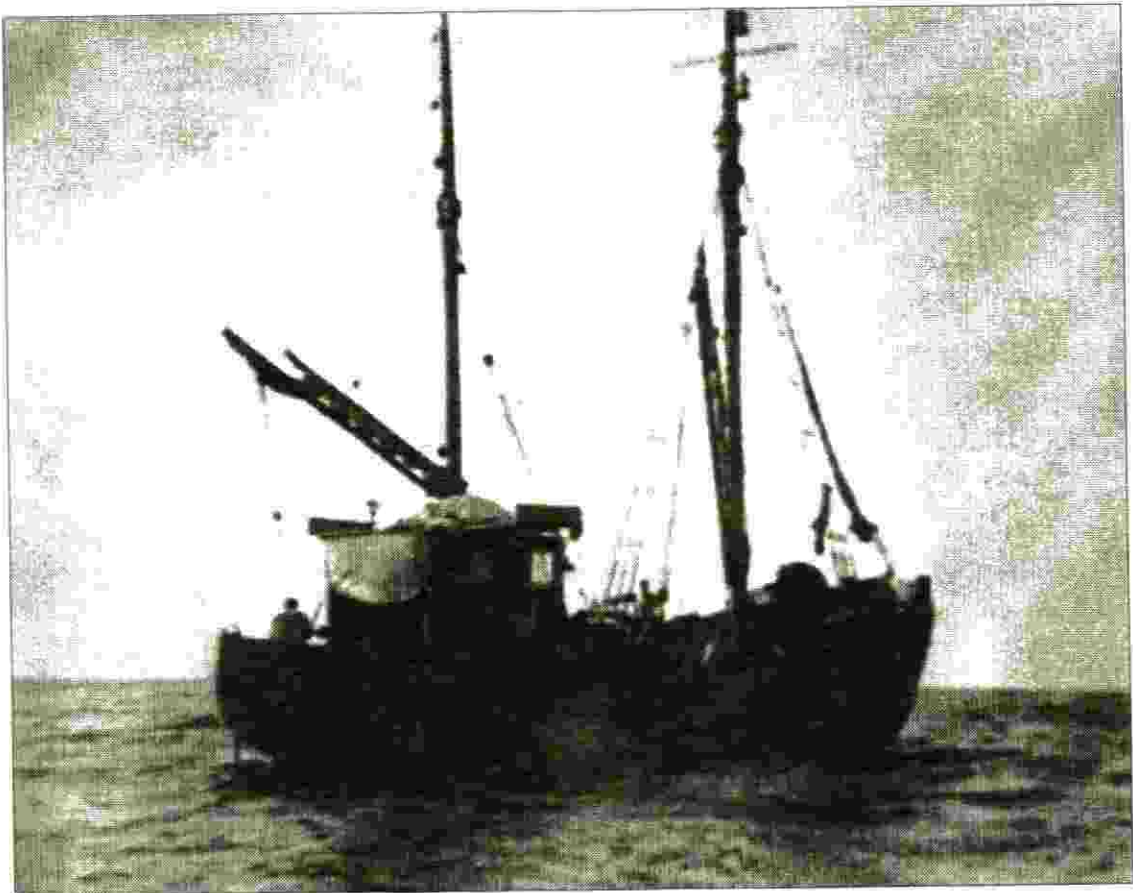
לאחר הפגיעה באוניית הגירוש, שוב התחילה תקופה ארוכה של חיפוש פירצה בחומות ההגנה, כדי לבצע פעולה נוספת. הבריטים התחילו להכניס למשחק כוחות בלתי רגילים, עשרות כלי שייט, שומרים, זקיפים, ומערכות תאורה מיוחדות. אלפי פצצות עומק שהוטלו באופן סדרתי לילה-לילה מכל אחד מבלי השייט.

באותה התקופה הנמל היה שמור היטב. היו שם כוחות משטרה בריטיים. הם הכניסו גם את ה"גריין קפס", שהיו יחידות קומנדו, כומתות ידוקות, שפשוט איכלסו את הנמל בכל פינה. בסופו של דבר הם הביאו יחידת צוללים הגנתיים, בפיקודו של מייג'ור קראב המפורסם. הם ממש חיפשו אותנו במים. הם היו אמורים לנטרל מוקשים שלנו אם היו מתגלים, וכן הלאה. זה היה משחק של מוחות, בכלל לא של הכוחות. ועם כל הגורודים לא הצלחנו למצוא הזדמנות נוספת לפגוע בכלי שייט בריטי.

אותו חורף של 1946, זכור לנו כחורף החבלים. במסגרת האימפרוביזציות שניסינו בכל זאת למצוא, ניסינו לפתח שיטה מענינת ופרימיטיבית. כיוון ששחיין לא יכול היה בשום אופן להגיע לאוניה, לצאת חי מהעניין, ניסינו לקרב עליה מוקש ללא אדם. תלינו מוקש, באמצעיתו של חבל שאורכו 700 מטרים, ששתי סירות סוחבות אותו משני הצדדים. זה נראה קל, אבל הסתבר שזה דבר מסובך ממדרגה ראשונה. החבל היה שוקע בקרקע ונעצר, והיה צורך להציף אותו. תלינו מצופים, וזה הכניס אותנו לסיבוכים עצומים. איך לארגן את זה בסירה, כדי שלא יהיו פלונטרים בזמן השחרור וההורדה למים. אחר-כך היתה בעיה איך לעשות שהמוקש ילך עם הפרצוף לאוניה ולא עם הגב. מאוחר יותר הסתבר שיש הכרח שיהיה קשר בין הסירות. אז לכל אורך החבל הזה, קשרנו חוט טלפון שדה,

וטלפונים בשני הקצוות, ואז הסתבר שהחבל נמתח, אבל חוט הטלפון לא. נתנו יותר חוט טלפון, וזה הסתבך, אז הכנסנו את חוט הטלפון לתוך טבעות נחושת ולילה לילה במשך חורף שלם, יצאנו והיינו עושים נסיונות עם שלוש סירות, ובסופו של דבר הצלחנו להגיע לתוצאות יפות, וכשהרגשנו שאנחנו כבר מוכנים לבצע פעולה, התברר שכל עמלנו עלה בתוהו, כי בדיוק אז הכניסו הבריטים פטרול של סירות ברדיוס של קילומטר סביב האוניה, והתברר שאין דרך להתקרב.

בסופו של דבר גם פיתחנו אמצעי לחימה, אפשר להגיד, די מתוחכמים כמו למשל דבר שנקרא 'כריש'. זה כבר היה שיא הטכנולוגיה. הכריש היה בעצם טורפרו מונחה שניתן לשלוט בו מרחוק. הטורפרו הימי המונחה הראשון של עם ישראל.

ספינת הדייג "עליזה" מקיבוץ שדות-ים, בסיס היציאה לטיבוע 2 ספינות המשמר בנמל חיפה ב-1945